

Havaintoja englantilaisperäisten lainasanojen taivutuksesta

Heikki Leskinen (Jyväskylä)

Viime vuosina ilmestyneet kielenhuollon opaskirjat antavat vierassanojen sopeuttamisesta suomeen varsin yksityiskohtaisia tietoja. Niiden perusteella luulisi, ettei kenenkään tarvitse enää ainakaan neuvojen puutteen vuoksi joutua pulaan. Toinen asia on kuitenkin se, kuinka yleisesti ohjeet hallitaan ja missä määrin niitä edes pystytään noudattamaan. Hankaluuksia näyttää tuottavan etenkin englantilaisperäinen aines, joka sekä ortografialtaan että foneemi- ja morfeemirakenteeltaan poikkeaa jyrkästi omasta kielestämme. Lisäkiusan aiheuttaa vielä lainautumisväylän kaksikaistaisuus: anglismeja omaksutaan nykyisin sekä puhutun että kirjoitetun kielen välityksellä. Lainoja taivutettaessa sekavuus yhä vain lisääntyy, kun vieraat sanat pyrkivät hakeutumaan kotoisiin rakennetyyppeihimme.

Jyväskylän yliopistossa vuosina 1977—80 tehdyn anglismitutkimuksen yhteydessä koetettiin pienehkön testin avulla selvittää, millä kannalla nyky-nuoriso on englantilaisperäisten ja eräiden muunlähöistenkin lainojen taivuttamisessa. Koehenkilöinä oli joukko (547) ammattikoulun, kauppaopiston ja teknisen opiston oppilaita Helsingistä, Lahdesta ja Kuopiosta. Testiin kuului kolme eri tehtävää; niistä kaksi ensimmäistä olivat kirjallisia, kolmas suullinen. Ns. täydennystestissä koehenkilöiden tuli sijoittaa nominatiivimuotoisina annetut vierassanat kehyslauseisiin, jotka vaativat tiettyjen obliikvisijojen käyttöä (esim. *jeep*: Mies ei ollut ennen ajanut j. _____). Toisessa eli ns. vaihtoehtotestissä oli tarjolla joukko muotopareja, joista oli valittava sopivin asu (esim. *Jamekset* ~ *Jamesit*, *Helppiä* ~ *Helppiä* jne.). Suullisen kokeen osanottajat taas joutuivat lukemaan ääninauhaan lauseita, joihin sisältyvä lainasana piti saattaa annetun mallin mukaiseen muotoon (esim. Joimme pullon *Coca-Colaa* → Joimme pullon _____ /*Sprite*).

Esimerkistö yritettiin koostaa siten, että testi antaisi vastaukset lähinnä neljään kysymykseen: 1) Miten suomen vokaaliharmonia ilmenee erityyppisten vierassanojen taivutuksessa toisaalta ääntö-, toisaalta kirjoitusasussa? 2) Missä tapauksissa originaalissa esiintyvä loppuobstruentti kahdennetaan, ja poikkeako vallitseva käytänne annetuista ohjeista? 3) Missä määrin s-loppuiset laina-

sanat ovat jo mukautuneet suomen *-s* : *kse-* vaihteluun (*aidas* : *aidaksen*)? Miten englannin monikolliset (= *s*-loppuiset) originaalimuodot sopeutetaan suomeen, ts. tulkitaanko niissä esiintyvä monikon tunnus vartaloon kuuluvaksi ainekseksi vai ei?

TAULUKKO 1. Vokaaliharmonia

a) Täydennystesti			b) Vaihtoehtotesti		
	<i>N</i>	%		<i>N</i>	%
Frankie-Boylta	403	81	boylta	488	92
Frankie-Boyltä	96	19	boyltä	44	8
beach } parteja } partyja }	374	81	partyssa	398	76
beach partyjä	89	19	partyssä	128	24
crazyyltä	371	76	linella	377	72
crazyyltä	118	24	linellä	150	28
heavyyltä	347	73	Spritea	301	57
heavyyltä	126	27	Spriteä	227	43
Dannyltä	328	63	blazeriä	227	43
Dannyltä	195	37	blazeria	303	57
Andyä	320	63	stylea	155	29
Andyä	190	37	styleä	375	71
spraystä	247	51	c) Suullinen testi		
spraysta	241	49		<i>N</i>	%
Doris Dayltä	238	47	spraittia yms.	130	94
Doris Daylta	269	53	spriteä yms.	9	6
Fairyä	100	20	feöriä	4	3
Fairyä	408	80	fairia yms.	124	97

Taulukosta 1 näkyy, että vokaalisointutestien tulokset ovat jossain määrin ristiriitaiset. Koehenkilöiden enemmistö näyttää kyllä pyrkineen valitsemaan sijapäänteen kirjoitetun variantin lainasanan ääntöosan perusteella; siihen ainakin viittaa muotojen *boylta*, *partyja*, *crazyyltä*, *heavyyltä* ja *linella* suosio. Toisaalta mielipiteet ovat ihmeen tasaisesti hajonneet sellaisissa rakenteeltaan samanlaisissa tapauksissa kuin *Dannyltä* ~ *Dannylta*, *Andyä* ~ *Andyä*, *spraystä* ~ *spraysta*, *Dayltä* ~ *Daylta* sekä *blazeriä* ~ *blazeria* ja *Spritea* ~ *Spriteä*. Jos lainasanan kirjoitusasu sisältää vain joko taka- tai etuvokaaleja (tai takavokaalisten lisäksi indifferentin *i:n*, *e:n*, mahdollisesti myös *y:n*), siihen on nähtävästi monen kielenkäyttäjän mielestä vaikeaa liittää vokaaliosaltaan päinvastainen sijapäänte. Ilmeisesti tämä vielä

jotenkuten siedetään niissä suurtaajuisissa ilmauksissa, joiden ääntöasu on kielenkäyttäjälle tuttu, mutta harvinaisissa sanoissa vartalon ja päätteen yhteen-sopimattomuus vaikuttaa häiritsevältä. Nimien taivutusohjeissa tämä seikka onkin jo otettu osittain huomioon: etuvokaalisena ääntyvään, mutta takavokaalisena kirjoitettuun nimeen voidaan päätteet merkitä takavokaalisina (ks. esim. Sadeniemi, Kielikello 1 s. 14).

Erikseen on syytä tarkastella sanoja *Fairy* ja *style*, sillä kumpaakin taivutetaan enimmäkseen englantilaistyyppisen ääntämistavan vastaisesti. Ääntämismallit on kuitenkin saatu eri tahoilta: edellinen (*fairia* pro *feəriä*) perustuu usein toistuvaan televisiomainokseen, kun taas jälkimmäinen (*styleä* pro *stailia*) lienee lähtöisin leikkimielisestä nuorisoslangista (vrt. Karttunen, Nykyslangin sanakirja s.v. *style*). Huom. myös sanan kirjoitetun muodon täydellinen etuvokaalisuus.

Täydennystestissä ja vaihtoehtotestissä on kaksi yhteistä tehtävää (*boy* ja *party*). Tulokset ovat kummassakin varsin samantapaiset. Toisin on kirjallisen ja suullisen kokeen yhteisten tehtävien laita (*Fairy* ja *Sprite*). Muototyyppi *fairya* ~ *fairia* on molemmissa tapauksissa ylivoimaisena enemmistönä, mutta *Sprite*-nimen taivutustapa vaihtelee yllättävästi: takavokaalisen päätteen osuus on kirjallisessa testissä 57 %, suullisessa 94 %. Ilmeisesti ero johtuu juuri siitä edellä todetusta seikasta, että nimen kirjoitusasussa on vain etuvokaaleja; sanahahmo jo sellaisenaan houkuttelee valitsemaan etuvokaalisen päätteen. Lukutehtävissä sitä vastoin muistuu helposti mieleen virvoitusjuomatehtaan jokaisen Sprite-pullon etikettiin painattama ohje: lausutaan *sprait*.

TAULUKKO 2 A. Loppuobstruenttien geminoituminen

a) Täydennystesti			b) Vaihtoehtotesti		
	N	%		N	%
jeepiä	142	27	hitejä	17	3
jeeppiä	376	73	hittejä	517	97
Fiateja	210	41	popia	17	3
Fiatteja	304	59	poppia	514	97
Sunnyside Upia	221	48	Helpiä	136	26
Sunnyside Uppia	242	52	Helppiä	392	74
Escorteja	252	49	Seven Upia	167	32
Escortteja	260	51	Seven Uppia	360	68
Crescentejä	261	52	Surfilla	303	57
Crescenttejä	238	48	Surffilla	226	43
folkia	262	53	Comfortia	321	60
folkkia	229	47	Comforttia	212	40

Pommacia	363	71
Pommaccia	149	29
jalkapallo-cupia	385	77
jalkapallo-cuppia	118	23

TAULUKKO 2 B. Loppuobstruenttien geminoituminen

a) Suullinen testi			b) Kirjallinen testi		
	N	%		N	%
fiateja	1	1	Fiateja	210	41
fiatteja	138	99	Fiatteja	304	59
eskorteja	2	1	Escorteja	252	49
eskortteja	138	99	Escortteja	260	51
seven apia } upia }	3	2	Seven Upia	167	32
seven appia } uppia }	128	98	Seven Uppia	360	68
jeepiä	4	3	jeepiä	142	27
jeeppiä	139	97	jeeppiä	376	73
pommakia	7	5	Pommacia	363	71
pommakkia	132	95	Pommaccia	149	29

Klusiililoppuisten vierassanojen taivutuksessa eivät kirjoitettu ja puhuttu kieli ole kuten tunnettua yhdenmukaisella kannalla. Esim. kirjoitusasut Falk : Falkin : Falkia ja pop : popin : popia luetaan normaalisti ja ohjeiden mukaisesti *falk* : *falkin* : *falkkia* ja *pop* : *popin* : *poppia*. Varsin tavallista on myös muiden loppuobstruenttien geminoituminen, esim. *mars* : *marssissa*, *laif* : *laiffia* jne. Lyhyen pääpainollisen tavun jäljessä saattaa jopa soinnillinen konsonantti kahdentua (esim. Mum : Mumia ääntyy *mum* : *mummia*).

Oheiseen testiin (ks. taulukoita 2 A ja 2 B) on yhtä poikkeusta (*Surf*) lukuun ottamatta valittu vain klusiililoppuisia esimerkkisanoja. Niiden partitiivimuotojen avulla on pyritty selvittämään erityisesti sitä, missä määrin tämäntyyppisillä lainoilla on taipumus mukautua kvantitatiiviseen astevaihteluunne. Tulos on odotuksenmukainen sikäli, että geminoituneet ääntöasut ovat lähes yksinomaisia. Mutta kirjoitetuissakin muodoissa geminaatat ovat vahvana enemmistönä. Nähtävästi keskiasteen opiskelijat eivät joko tunne tai halua noudattaa annettuja kirjoitusohjeita.

Kirjallisen kokeen eri tyyppien tulokset poikkeavat kyllä jonkin verran toisistaan. Täydennystestissä ja vaihtoehtotestissä ei tosin ole aivan identtisiä tehtäviä, mutta kahdentuneet muodot näyttävät olevan jälkimmäisessä suosi-

tumpia kuin edellisessä; vrt. toisiinsa vaikkapa esimerkkejä *Sunnyside Uppia* (52 %) ja *Seven Uppia* (68 %). Ero johtunee pelkästään siitä, että vaihtoehtotestissä tarjolla ollut malli on rohkaissut koehenkilöitä valitsemaan geminaatallisen asun, joka vastaa useimpien puhetottumuksia.

Kirjallisen testin esimerkkiaineisto voidaan geminaatan suosittuuden perusteella jakaa karkeasti kolmeen ryhmään: 1) sanat, joissa kahdentuneet muodot ovat valtanemmistönä (> 70 %); 2) sanat, joissa geminaatallisen ja yksinäiskonsonanttisen tyyppin osuus on jokseenkin yhtä suuri (40—60 %); 3) sanat, joissa geminaatalliset asut jäävät selväksi vähemmistöksi (< 30 %).

Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat partitiivimuodot *hitejä* ~ *hittejä*, *popia* ~ *poppia*, *Helpiä* ~ *Helppiä* ja *jeepiä* ~ *jeeppiä*; kolme ensin mainittua ovat vaihtoehtotestistä, neljäs täydennystestistä. Miksi sitten juuri nämä sanat ovat muita alttiimpia geminoitumaan? Huomio kiintyy siihen, että ne kaikki ovat vartaloltaan yksitavuisia. Toisaalta kuitenkin samarakenteiset *up*, *folk* ja *cup* ovat jääneet tämän ryhmän ulkopuolelle. Vartalorakennetta tärkeämpi seikka lieneekin sanan käyttötiheys: ainakin *hitti* (sic!), *pop(pi)* ja *jeep(pi)* ovat nykynuorison kielessä hyvin suurtaajuisia. Ne ovat siihen myös muodoltaan niin täydellisesti kotiutuneet, että niitä voisi pitää pikemmin yleis- kuin erikoislainoina.

Toisen ryhmän sanat ovat enimmäkseen teollisuustuotteiden nimiä (*Seven Up*, *Fiat*, *Sunnyside Up*, *Escort*, *Crescent*, *Comfort*; *Surf*); ainoa poikkeus on *folk*: *folkia* ~ *folkkia*. Kaikki ovat yleisesti tunnettuja, mutta ne eivät kuulu nimenomaisesti nuorison kieleen kuten esim. edellä mainitut *hitti* ja *pop(pi)*. — Lajissaan yksinäinen esimerkki *Surfilla* ~ *Surffilla* vahvistaa osaltaan arveluja geminoitumistendenssin ulottumisesta myös *f*-loppuisiin sanoihin.

Kolmanteen ryhmään jäävät ainoastaan erisnimi *Pommac* ja yleisnimi *cup*. Jälkimmäisessä lienee geminaattaa kartettu lähinnä kiusallisen homonymian vuoksi (vrt. sm. *kuppi*). *Pommaccia*-asu on taas vaikuttanut vieraalta omituisen näköisen, suomessa tuntemattoman geminaatta-*c*:nsä takia. Suullinen tehtävä osoittaa, ettei geminoitumisilmiö ole tässä sanassa sen harvinaisempi kuin muissakaan.

Kirjoitus- ja ääntöasujen välinen ero paljastuu erityisesti taulukosta 2 B, jossa on esitelty rinnan kirjallisen ja suullisen kokeen yhteiset tehtävät. Kaikki viisi tapausta todistavat samaa: keskiasteen opiskelijat kahdentavat puhuessaan jokaisen vierasperäisen sanan loppuklusiilin. Kirjoituksessa ilmenevä geminaatan ja yksinäiskonsonantin vaihtelu ei näytä juuri lainkaan heijastuvan puheeseen; vrt. toisiinsa esim. asujen *Pommaccia* (29 %) ja *pommakkia* (95 %) yleisyys-suhdetta.

Lainasanojen loppuklusiilin geminointitendenssi kuuluu epäilemättä puhekielen ominaisuuksiin. Kirjallinen kielenkäyttö seuraa — jos on seuratakseen — vasta kappaleen matkaa puhekielen jäljessä. Mikäli kirjakieli sitten joissakin erikoistapauksissa todella antaa periksi puhekielille ja hyväksyy geminoituneen

asun, kysymys ei ole yleisen normin muuttumisesta vaan yksityisen sanan siir-
rosta erikoislainojen luokasta yleislainojen luokkaan. Tätä tapahtumasarjaa,
josta jatkuvasti saadaan lisäesimerkkejä (mm. *hit* → *hitti*, *tape* → *teippi*, *grape* →
greippi jne.), voisi kuvata vaikkapa seuraavalla kaaviolla:

	Kirjakieli	Puhekieli
I.	pop : popia : popin grape : grapea : grapen [greip : greipiä : greipin]	pop : poppia : popin greip : greippiä : greipin
II.	pop : popia : popin grape : grapea : grapen	poppi : poppia : popin greippi : greippiä : greipin
III.	?poppi : poppia : popin greippi : greippiä : greipin	poppi : poppia : popin greippi : greippiä : greipin

Ero kirjoitetun ja puhutun kielen välille syntyy tietenkin jo lainausvaiheessa (I), jos vain sanan kirjoitus- ja ääntöasu poikkeavat toisistaan (*grape* — *greip*). Klusiililoppuisille lainasanoille on lisäksi ominaista se, että ne puheessa tempautuvat kvantitatiiviseen astevaihteluun (*pop* : *popin* : *poppia*). Sopeutumisen toisessa vaiheessa puhekielinen laina mukautetaan omaperäisille sanoille tyypilliseen rakennekaavaan, ts. sen perusmuotoan lisätään lopu-*i* (*greip* → *greippi*, *pop* → *poppi* yms.). Kirjakielinen asu säilyy yhä ennallaan. Kolmanteen kehitysvaiheeseen edetään vain siinä tapauksessa, että lainasanan käyttötarve on normaalikielessä pysyvästi suhteellisen suuri. Tällöin puhekieleen jo vakiintunut muoto hyväksytään virallisesti myös kirjakielen kannaksi.

Edellä kaavailtu kaksilinjainen kehityskulku ei ole yksin lainasanoille tyypillinen, vaan siihen näyttävät tuntevan vetoa myös eräät omaperäiset ilmaukset, etenkin klusiililoppuiset kirjain- ja typistesanat. Tavallisten kielenkäyttäjien enemmistö suosii kai jokapäiväisessä puheessaan taivutustapaa (HOK →) *hok* : *hokin* : *hokkia*, (SYP →) *syp* : *sypin* : *syppiä* jne., eivätkä nominatiivit *hokki* ja *syppikään* ole aivan harvinaisia (huom. myös johdokset *hokkilainen*, *syppiläinen* yms.). Loppuklusiilin kahdentuminen koskee myös muita kuin alkuaan yksitavuisia vartaloita. Esim. typistenimi Valmet taipuu yleisesti samaan tapaan: *valmet* ~ *valmetti* : *valmetin* : *valmettia* (vrt. lainasanaan *market* ~ *marketti* : *marketin* : *markettia*). Näinhän on kuten tunnettua käymässä myös *t*-loppuisille etunimillemme, esim. *Marjut* : *Marjutin* : *Marjuttia*, *Maarit* : *Maaritin* : *Maarittia*.

Mikä sitten on loppuklusiilien geminoitumisen syy? Piirteiden on arveltu olevan yhteydessä vieraslähtöiseen sanansisäisten konsonanttien kahdentumistendenssiin (*alfa* → *alffa*, *beeta* → *beetta*, *delta* → *deltta* jne.), eikä tätä mahdollisuutta voitaneen kokonaan kieltää. Toisaalta kuitenkin geminaattojen ilmaantumisen myös omaperäiseen aineistoon panee epäilemään, että ilmiö saattaa yhtä hyvin johtua suomen kielen sisäisistä tekijöistä, ennen kaikkea sen sanarakenteen ominaislaadusta:

1) Ensinnä on otettava huomioon fonotaktiset rajoitukset. Sanan loppukonsonantteinahan voivat nykysuomessa esiintyä vain dentaalit; mm. *-k*, *-p*, *-m* ja *-f*-loppuisuus ovat kielellemme vieraita piirteitä. Lisäksi ainakin *-t*, *-l* ja *-r*-loppuiset sanat (*kevät*, *sammal*, *piennar*) ovat käyneet jo aivan epäproduktiiviksi.

2) Toinen merkittävä seikka on suomen kanoninen struktuuri. Valtaosa perusvartaloistamme on kaksitavuisia ja vokaaliloppuisia. Sen sijaan esim. yksitavuiset nominivartalot ovat erittäin harvinaisia. Asetelma on siis kokonaan toinen kuin esim. ruotsin ja englannin kielessä.

3) Kolmanneksi on syytä muistaa astevaihtelumme. Erityisesti klusiilien kvantitatiivi astevaihtelu on edelleen niin elävä piirre, ettei myöhäsyntyisinkään sana-aines voi hevin jäädä sen ulkopuolelle.

Jollei lainasana täytä kolmea edellä mainittua ehtoa, sen rakenteeseen kohdistuu siis kielen sisäinen muospaine. Voimakkaimmillaan se ilmeisesti on juuri yksitavuisissa klusiililoppuisissa sanoissa: niiden loppufoneemi on epätavallinen, ne eivät vastaa kieleemme kanonista muotoa eivätkä ole astevaihtelusanon tyyppisiä. Häiritsevä tilanne voidaan korjata vain mukauttamalla lainasana omaan systeemiin. Käytettävissä on tällöin kaksi tehokasta keinoa: loppuklusiilin kahdennus ja loppuvokaalin lisäys. Geminoinnin ansiosta lainan alkuperäinen sanahahmo säilyy helposti tunnistettavana läpi koko paradigman, ja loppu-*i* siirtää sijainniltaan poikkeukselliset konsonantit niiden normaaliin eli sanansisäiseen asemaan; samalla lainasanan rakenne vaihtuu suomen kanonisen muodon mukaiseksi. On luonnollista, että lainojen suomeen sopeuttamisen tarve on suurempi puhutussa kuin kirjoitetussa kielessä ja että kirjakieli katsoo tarpeelliseksi tehdä muutoksia vain jokapäiväiseen kielenkäyttöön vakiintuneisiin sanoihin.

TAULUKKO 3. *s*-loppuisten lainasanojen mukautuminen *-s* : *-ks*-vaihteluun

a) Täydennystesti			b) Vaihtoehtotesti		
	<i>N</i>	%		<i>N</i>	%
Levisit	84	17	Atlasissa	53	10
Levikset	416	83	Atlaksessa	474	90
Adidasin	88	19	Jamesit	78	15
Adidaksen	366	81	Jamekset	454	85
Trampasin	124	27	Cordesin	467	88
Trampaksen	327	73	Cordeksen	63	12
Beatlesit	423	85			
Beatlekset	77	15			

Kolmannen testin materiaali koostuu pääosaltaan sellaisista tuotteiden nimikkeistä, joiden esiintymistaajuus lienee nykynuorison kielessä melko suuri. Sanojen valtaenemmistö näyttää jo siirtyneen kotoiseen *-s* : *-kse-* taivutustyyppiin. Jopa harvinaisehko *Atlas*-nimikin on seurannut yleistä linjaa, mutta sen kehitystä on varmaan tukenut appellatiivinen homonyymi (*atlas* : *atlaksen* 'kartasto'). Ainoiksi poikkeuksiksi jäävät *Beatles* ja *Cordes*. Viimeksi mainittu (pesukoneen nimi) on luultavasti ollut useimmille koehenkilöille vieras; siksi sitä on käsitelty sitaattilainan tavoin. *Beatles*-yhtyeen nimen ovat sen sijaan kaikki varmasti tunteneet. Yhdessä suhteessa se kuitenkin eroaa kaikista muista esimerkkisanoista: se on ryhmän ainoa varsinainen erisnimi. Kaikki muut ovat eräänlaisia tavaramerkkejä ja edustavat nimityyppiä, joka on monella tapaa lähempänä appellatiiveja kuin propreja. Tavaramerkhän ilmaisevat tuoter ryhmän mutta eivät yksilöi itse tuotetta, ts. ne eivät täytä proprin olennaisinta tehtävää. Tällaisen nimistön täydellinen appellatiivistuminenkaan ei ole mahdotonta (esim. *Jeep* → *jeeppi*, *Mono-kengät* → *monot* yms.). Nähtävästi juuri nämä seikat ovat syynä siihen, että tuotenimikkeet ovat mukautuneet taivutusjärjestelmäämme paremmin kuin vierasperäiset erisnimet yleensä. Tässä ne rinnastuvat appellatiiveihin.

TAULUKKO 4. Originaalikielen *s*-loppuiset monikkomuodot

a) Täydennystesti			b) Vaihtoehtotesti		
	<i>N</i>	%		<i>N</i>	%
Falmerit	9	2	Hep Starit	103	19
Falmersit	494	98	Hep Starsit	426	81
Jeanit	9	2	Wranglerit	339	64
Jeansit	483	98	Wranglersit	191	36
Hurriganet	16	3	Renegadit	151	29
Hurriganesit	479	97	Renegadesit	374	71
Beach Boyt	28	6			
Beach Boysit	425	94			
Osmondit	79	16			
Osmondsit	416	84			

Testi antaa edellä esitettyyn neljänteen kysymykseen yksiselitteisen vastauksen: englannin kielen (tai tekoenglannin; vrt. *Hurriganes* pro *Hurricanes*) monikkolisten originaalimuotojen *s*-tunnus käsitetään yleisesti sanavartaloon kuuluvaksi ainekseksi. Kun kaikki esimerkit edustavat ns. popkulttuuria, lienee mainoksilla melkoinen osuus nykytilanteen syntyyn (huom. myös ainoa poikkeus: *Wranglerit*). Toisaalta tavaramerkit ja tanssiorkesterit ovat nopeasti ohimenevää muoti-

ainesta. Niiden nimien vuoksi ei kielenhuoltajien tarvinne kantaa kovin suurta murhetta.

Nuorten englantilaisperäisten lainojen tarkastelun yhteydessä olen joutunut kajoamaan myös muutamaa kielenhuoltoseikkoihin. Näkyvimmin ovat olleet esillä vierassanojen kirjoitus- ja ääntöohjeet sekä rakennekysymykset. Niiden ydinkohtiin on ehkä syytä vielä kertaalleen palata.

Yleisesti hyväksytyyn käsitykseen mukaan suomen sanojen kirjoitus- ja ääntöasun tulisi mahdollisimman pitkälle vastata toisiaan. Vierassanoissa tästä sopimuksesta on joskus pakko tinkiä, ja käytännössä tämä johtaa mm. siihen, että kirjoitettuna takavokaalisiin sanoihin saatetaan joutua liittämään etuvokaalinen päätte, esim. *grape* (nyk. *greippi*) : *grapeä*. Merkintätapa ohjaa kyllä ääntämystä oikeaan suuntaan, mutta se vaikuttaa silmin nähden keinotekoiselta. Vieraiden nimien taivutuksessa tästä periaatteesta ollaan jo luopumassa, sillä suomen kielen lautakunta on viime vuoden helmikuussa antanut seuraavan suosituksen: »Etuvokaalisena äännettävään mutta takavokaalisena kirjoitettuun nimeen liitetään päätte kirjoitettaessa tavallisesti takavokaalisena» (esim. *Lake Placidissa*; *Vesikansa*, *Ulkomaiden paikannimiä* s. 19). Säännön väljyys on ilmeisesti tarkoitettu koskemaan vain paikannimistöä, mutta se voitaisiin varmaan haittaa tuottamatta ulottaa myös tavaramerkkeihin (huom. *Fairyä*) ja laina-appellatiiveihin (esim. *blazeria*).

Vierasperäisten sanojen kolmijako 1) sitaattilainat, 2) erikoislainat ja 3) yleislainat on yhä tarkoituksenmukainen: harvinaiset tai tilapäisesti käytetyt ilmaukset jäävät lähes säännöllisesti sitaattilainojen asteelle, suurtaajuiset muuttuvat yleensä erikoislainoiksi, ja kaikkein suosituimmat alkavat ainakin puhekielessä saada nopeasti yleislainojen piirteitä. Ryhmien välinen rajankäynti ei kuitenkaan ole aina yksinkertainen tehtävä. Nykyisin on esim. yleis- ja erikoislainojen ero alkanut hämärtyä sen vuoksi, että ns. vieraat äänteet (*b*, *d*, *g*, *f*, *š*) osataan yhä yleisemmin ääntää. Silti kielen alkuperäistä fonologista systeemiä ja fonotaktisia sääntöjä pidetään niinä kriteereinä, joiden nojalla vierassanat erottuvat täysin omakielisistä. Mutta onko tämä kylliksi? Eikö sanarakenne ole vähintään yhtä tärkeä tuntomerkki? Sitä osoittaa jo se, että jos laina on suomen kanonisen muodon vastainen, se aiheuttaa kirja- ja puhekielen välille jatkuvan ristivedon. Tällaisesta häiriötilasta on edellä useita esimerkkejä. Ne antavat aiheen kysyä, eikö lainojen mukauttamista omaan struktuuriin voitaisi nykyisestään nopeuttaa.

Observations on the inflection of English loanwords

Heikki Leskinen (Jyväskylä)

Loanwords give rise to considerable problems in Finnish because its phonological and morphological systems are quite different from those of most of the source languages. This is particularly the case with recently-borrowed loans from English, which are nowadays absorbed into Finnish both via the written and the spoken language. This twofold source is the reason why for many words two variants are in use, one in speech and one in writing. The inflectional confusion becomes still worse when attempts are made to make loans adapt to old structure-types.

As part of the Jyväskylä Anglicism Project (1977—1980), a small test was set up to examine the way young people today inflect loanwords from English, and also some from other sources. The subjects were over 500 students at vocational colleges, commercial colleges and technical colleges in three different towns. The test comprised three groups of tasks: the first two were written and the third oral. The test material was selected in such a way as to provide answers to four basic questions: 1) How does the vowel harmony peculiar to Finnish appear in the inflection of different types of loanwords, in speech and in writing? 2) In which cases does there occur gemination of the final consonant of the original in oblique cases? 3) To what extent have loans ending in *-s* already become adapted to the Finnish variation *-s* : *-ks-* (e.g. nom. sing. *aidas* 'fencing rail' : gen. sign. *aidaksen*)? 4) How do English plural forms in *-s* adapt to Finnish, i.e. is their plural marker interpreted to belong to the stem or not? The test results were as follows:

1) The writing of the case endings for English loanwords appears to have been

experienced as something of a problem. The majority of the subjects clearly tried to select an inflectional variant based on the pronunciation of the word, but in many cases opinions were divided fairly evenly between the two alternatives. This is probably mainly because if the written form of the loanword contains only front or back vowels it is still difficult for a Finnish speaker to select an ending which breaks the requirements of vowel harmony. This is evidently still just about possible in familiar everyday expressions, but in less frequent words a conflict between stem and ending seems to be too disturbing.

2) In the inflection of loanwords with a final stop there are differences between the written and spoken forms of Finnish: in the spoken language final stops conform to quantitative consonant gradation (e.g. the written forms *pop* : gen. *popin* : partit. *popia* are pronounced *pop* : *popin* : *poppia*). The test showed that young people use gemination in the partitive in the great majority of cases in the written language as well. The reason is most probably the need to adapt to the Finnish system loanwords which break Finnish phonotactic rules and are structurally not compatible with Finnish canonical forms.

3) Popular brand names with a final *-s* borrowed from or via English (*Levis*, *James* etc.) have generally conformed to the pattern of Finnish words with a stem in *-ks-* (*Levis* : *Levikset* like *aidas* : *aidakset*). Other loanwords, however, have not shared this development to the same extent.

4) The *s*-marker of English plural invariable nouns (*Falmers*, *Jeans*, *Osmonds* etc.) is usually interpreted to be part of the stem, and the Finnish nominative plural ending is thus pleonastically added.